

Yttrande

KN2024/01399

Remiss av Framställan om ändringar i förordningen om nedskräpningsavgifter

Klimat- och näringslivsdepartementet

kn.registrator@regeringskansliet.se

2024-09-17

Diarienummer KN2024/01399

Introduktion

Håll Sverige Rent är positiva till den nya lagstiftningen med ökade krav på producenterna. Vi vill emellertid påminna om syftet med lagen; **att minska negativ påverkan på miljön från nedskräpning av engångsprodukter i utomhusmiljöer.**

Modellen bygger på att producenterna belastas med kostnader för nedskräpning av sina produkter och att de därmed får ett incitament att arbeta förebyggande. Vi är angelägna om att den sanna kostnaden för nedskräpning blir synlig och att modellen blir enkel och transparent.

Vi påminner också om att städning av nedskräpning är en viktig del i förebyggandearbetet då en nedskräpad plats snabbt blir mer nedskräpad ("Broken windows theory"). Även om lagstiftningens ursprung är problemet med engångsplasten så kommer konsekvensen av en nedskräpad plats- ur den aspekten, vara densamma oavsett om det är ett plastföremål eller ett pappersföremål som hamnar fel.

Synpunkter på förslagen

Remissen innehåller två frågeställningar:

- 1) Myndigheten föreslår att begreppet släppa ut på den svenska marknaden ändras till tillhandahålla på den svenska marknaden när det gäller de engångsprodukter som är förpackningar. Naturvårdsverket vill även tydliggöra att det är de förpackningsproducenter som är rapporteringsskyldiga enligt förpackningsförordningen som ska betala nedskräpningsavgifter.

HSR tycker att förändringar som syftar till att omfatta rätt producenter är bra och poängterar vikten av att alla producenter ingår i systemet. Vi uppfattar att det finns en brist på aktiv och uppsökande tillsyn vilket innebär att företag tillåts "fri-åka" på de som tar ansvar. Genom att inte vara med och finansiera de ökade kostnaderna, kan dessa företag ta ut ett lägre slutpris



på sin produkt mot konsument. Branschkollegorna får ta notan för att de egna förpackningarna samlas in och återvinns vilket ger en konkurrensfördel.

Det är för enkelt att undvika det lagstadgade ansvaret att vara ansluten till en PRO.

- 2) Myndigheten föreslår vidare att ersättningen till kommunerna ändras så att den inte längre baseras på kommuninvånare utan på Naturvårdsverkets fastställda kostnader.

Håll Sverige Rent är positiva till att ersättningen inte baseras på antal kommuninvånare eftersom det bl a kan slå fel mot kommuner med mycket turism men däremot så är vi kritiska till hur Naturvårdsverket har räknat fram de fastställda kostnaderna.

Ambitionen med förordningen är att marknadskrafterna ska råda på ett sådan sätt att producenterna belastas med kostnaden för att städa upp nedskräpning och därmed blir motiverade att arbeta för att minska den kostnaden. För att det ska fungera behöver producenten belastas med den verkliga kostnaden.

Håll Sverige Rent menar att de föreslagna kostnaderna inte motsvarar verkligheten och därför inte kommer vara det effektiva styrmedlet för producenterna som avses. Kommuner eller andra aktörer kommer inte heller få den ersättning som de behöver för att ta hand om konsekvensen för nedskräpningen av vissa engångsplastprodukter.

Man har i underlaget utgått från kommunernas kostnader men det finns fler aktörer som är ansvariga för att städa, tex länsstyrelser, trafikverket samt privata fastighetsaktörer. De ingår inte i det föreslagna systemet. Ett enskilt land kan förstärka lagstiftningen och Håll Sverige Rent hade gärna sett att producentansvaret också hade omfattat nedskräpning på andra platser oavsett huvudman. Genom att inte omfatta all nedskräpning missar man också möjligheten att skapa incitament för att te x minska nedskräpningen längs våra vägar.

Naturvårdsverkets fastställda kostnader

Håll Sverige Rent anser att den kostnadsberäkningsmodell som Naturvårdsverket vill basera kommunernas ersättning på inte är tillräckligt robust för att Sverige skall svara upp mot de krav som ställs i direktivet om engångsprodukter.

- Underlaget baseras på information från 227 kommuner avseende kostnadsposterna uppstädning, administration och planering, insamling och rapportering, informations spridning.
- Det saknas från 22% av kommunerna.
- Den data som inkommit är väldigt varierande. Från 0,16kr/invånare - 320kr/invånare
- Kostnad för transport och behandling ingår ej trots att det enligt EU-direktivet är en kostnad som ska ersättas.

Den modell som utarbetats och där man slutligen fastställer kostnaderna utgår från ett s.k prediktionsvärde. Detta värde har bl a utgått från demografiska data samt ett antal frågor från SCB:s medborgarundersökning, varav dessa är två;

- 1) *Problem med nedskräpning (%)*. En upplevelse är subjektiv och hur man svarar handlar om toleransnivåer och upplevelser i stället för statistisk information. En invånare i en mer nedskräpad kommun har möjligen utvecklat en högre acceptans.
- 2) *Information från kommunen om vad enskilda kan göra för att minska sin miljö- och klimatpåverkan fungerar bra (%)*. Den frågan är för bred och vag för att kunna avgöra kommunens informationsinsatser avseende nedskräpning

Dessa två frågor ingår i det slutgiltiga indexet och viktas med drygt 20% i det slutgiltiga prediktionsvärdet

Det utvecklade prediktionsvärdet har via en teknisk beräkningsgrund skapat ett sätt att förstå vilka kommuner som bör ha högre respektive lägre kostnader i relation till de inrapporterade kostnaderna. Resultatet i korthet:

- Inga kommuner får tillbaka mer än de rapporterat
- 221 kommuner får tillbaka mindre än de rapporterat
- 2 kommuner får tillbaka exakt det de rapporterat
- 67 kommuner får ingen ersättning
- Modellen skär kostnader genomsnittligt och tar inte hänsyn till enskilda poster från den inrapporterade datan såsom informationspridning. Just kostnaden för informationsspridningen anser Håll Sverige Rent borde vara frikopplad från bedömningsmodellen då det inte finns någon vägledning i hur mycket en kommun bör informera om att inte skräpa ner. Håll Sverige Rent anser också att utgiften för informationsinsatser inte borde räknas som en kostnad utan snarare som en investering för minskade framtida städkostnader.

Konsekvensen av att minska de kommuner som uppfattas överrapportera men inte höja de som uppfattas underrapportera slår felaktigt. Som exempel så får Lidingö kommun tillbaka 60% av sina rapporterade kostnader medan Södertälje kommun endast får tillbaka 40%.

Rekommendationer från Håll Sverige Rent:

- 1) *Utökad aktiv och uppsökande tillsyn*
Vi anser att Naturvårdsverket behöver prioritera ett aktivt och uppsökande tillsynsarbete för att säkerställa att alla producenter är anslutna till en PRO och därigenom tar sitt lagstadgade ansvar.
- 2) *Gör om beräkningen för kostnaden av städning*
 - Inkludera samtliga aktörer som hanterar nedskräpning ev engångsplastprodukter såsom Trafikverket och Fastighetsbolag
 - Inkludera ersättning för transport och behandling
 - Validera kostnaderna och säkerställ att data kommer från samtliga kommuner
 - Inför ett nyckeltal för informationsinsatser

3) *Etablera ett gränsvärde för nedskräpning*

Fastställ ett gränsvärde för nedskräpning, t ex 2,4 skräp/10 kvm enligt den metod för att mäta nedskräpning som SCB har utvecklat. På det sättet blir ambitionen lika över hela landet och man slipper orättvisan av att vissa medborgare behöver bo i mer nedskräpade områden än andra

Ett sådant gränsvärde för nedskräpning finns sedan länge för strandskräp enligt OSPAR/HELCOM och är väl etablerat.

4) *Inför mål och nyckeltal för förebyggande informationsinsatser*

Arbetet med att informera och arbeta förebyggande behöver styras, med nyckeltal för investeringar, mål och resultat. Håll Sverige Rent har tidigare anfört att minst 5% av nedskräpningsavgiften borde allokeras direkt till informationsinsatser som bör bedrivas nationellt. Nationella insatser skapar en fond som underlättar för det lokala arbetet. Vi vet att kommunerna önskar sådana nationella kampanjer som stöd för sina lokala insatser.

Stiftelsen Håll Sverige Rent har i stadgarna (utfärdade av Naturvårdsverket och Returpack) ett uppdrag att bl a motverka nedskräpning;

”...Arbetet skall i första hand bedrivas som informations- och kampanjverksamhet i syfte att stimulera enskilda, företag, organisationer och myndigheter att verka för stiftelsens ändamål.”

Inte bara är det inskrivet i stadgarna, vi har också mångårig erfarenhet och bevis på att vi kan uppfylla de krav som ställs.

Vänliga hälsningar



Johanna Ragnartz
VD, Håll Sverige Rent